

ББК Ш12=411.4*3+Ш12=411.4*22
УДК 81'374:81'367=161.2

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СЛОВНИКА СИНТАКСИЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ: СТРУКТУРА СЛОВНИКОВОЇ СТАТТІ

Стаття продовжує цикл публікацій, присвячений синтаксичним фразеологізмам української мови. Окреслено проблеми лексикографічного опрацювання синтаксичних одиниць. Розглянуто теоретичні основи створення Словника синтаксичних фразеологізмів української мови, запропоновано структуру словникової статті.

Ключові слова: лексикографія, синтаксис, синтаксичний фразеологізм, словникова стаття, українська мова, фразеологізоване речення.

З-поміж усього загалу лексикографічних праць синтаксичні словники є чи не найменш розробленими. У сучасних типологіях словників синтаксичні словники взагалі не розглядаються (див., зокрема: [Дубічинський 2004; Перебийніс, Сорokin 2009; Українська мова 2004 та ін.]), що, очевидно, мотивоване як складністю речення як об'єкта лексикографічного опису в силу його багатоаспектності, неналежним рівнем опрацювання концепцій лексикографічного опису синтаксичних одиниць різних типів (синтаксем, речень і под.), так і поодинокими спробами їх практичного втілення. Усвідомлення того факту, що властивості синтаксичних одиниць та валентно-дистрибутивний потенціал предикатів як їх визначальних компонентів можуть і мають бути лексикографічно описані, прийшло тільки на початку 80-х – у кінці 90-х рр. ХХ ст. Саме у цей час, за влучним висловленням С.О. Важніка, спостерігається «своєрідний лексикографічний бум» [Важнік 2007: 228], унаслідок якого на матеріалі різних слов'янських мов укладено валентнісні або дистрибутивні словники дієслів [Попова 1987; Інтенцијално 1990; Kawka 1980; Słownik syntaktyczno-generatywny 1980-1993 і под.], а також двомовні словники [Апресян, Палл 1982; Czesko-polski słownik 1994 тощо] (пізніше опубліковано працю [Spiwak, Jurkowski 2003]). Принципи створення та структуру словникових статей цих лексикографічних праць докладно проаналізовано у циклі досліджень С.О. Важніка [Важнік 2007; Важнік 2008; Важнік 2008а та ін.].

Етапною працею у галузі лексикографії став синтаксичний словник Г.О. Золотової, у якому запропоновано модель словникового опису синтаксем російської мови, що виступають будівельним матеріалом для словосполучень і речень [Золотова 2001] (перше видання словника здійснено в 1988 році). Однак у ХХІ ст. увага синтаксистів прикута до речення як основної синтаксичної одиниці. Ґрунтовною спробою лексикографічного подання моделей речень став експериментальний синтаксичний словник російських дієслівних моделей речень за редакцією Л.Г. Бабенко [Русские глагольные предложения 2002], у якому моделі речень розташовано за польовим принципом, відповідно до входження базового дієслівного предиката до складу трьох великих полів (дії і діяльності; буття, стану і якості; відношення) з подальшою диференціацією у їх межах на підполя, лексико-семантичні групи, мікрогрупи. Укладачі словника прагнули врахувати різні аспекти речення, зокрема, особливості будови, семантики, можливості їх варіювання, укладення поширювачами, перетину з моделями інших семантичних класів або підкласів. Особливу увагу приділено регулярним парадигматичним реалізаціям базової моделі, серед яких розмежовано три типи: основні лексичні варіанти моделі, сумісні семантичні моделі та образні семантичні моделі речення. Цілом умотивовано ця концепція лексикографічного опису пропонувалася для речень нефразеологізованої структури – основного і найбільшого класу речень, опанування якого є найважливішим складником знання граматичного ладу певної мови.

Предметом нашого дослідження є синтаксичні фразеологізми (або фразеологізовані речення) української мови. Ці специфічні одиниці перебувають на межі синтаксису і фразеології, і внаслідок їх периферійності у складі обох названих ярусів вони залишаються поза межами створених як синтаксичних, так і фразеологічних словників. Водночас їх лексикографічне подання потребує врахування цілої низки структурних, семантичних і парадигматичних ознак, властивих їм як специфічним мовним одиницям. Чи не єдиною вдалою спробою лексикографічного опису фразеологізованих речень є словник навчального типу, виконаний у межах дисертаційного дослідження синтаксичних фразеологізмів російської мови Л.О. Балобанової [Балобанова 2004]. Проте на матеріалі української мови подібний лексикографічний проект досі не реалізовано, що й зумовлює актуальність пропонованого дослідження.

Мета статті – висвітлити теоретичні основи створення Словника синтаксичних фразеологізмів української мови. Досягнення цієї мети передбачає розв'язання таких завдань: 1) розглянути теоретичні засади словникового опису синтаксичних фразеологізмів; 2) опрацювати структуру словникової статті Словника синтаксичних фразеологізмів української мови.

Синтаксичний фразеологізм – особливий різновид речення, у якому компоненти пов'язані ідіоматично, граматичні зв'язки і прямі лексичні значення слів послаблені; таке речення містить сталу та змінну частини, характеризується фіксованим порядком слів [Величко 1996], напр.: *Золото – не дівка* (Іван Котляревський. Наталка Полтавка); *Ох, і чоловіга ж попався на моє щастя. Золото – не чоловік, – розповів Варивонові про Івана Васильовича* (Михайло Стельмах. Велика рідня); *Золото – не жінка!!! Інколи посварить, інколи*

посміється. На парох завжди цікаво, хочеться сидіти за першою партою. Завжди справедлива, за двійки ніхто не ображався, розуміли, що не вивчили (pu.univerlife.com/prepods/28383/) (синтаксичні фразеологізми, побудовані за моделлю *Золото – не N₁*).

За визначенням Н.Ю. Шведової, фразеологізованими є речення, у яких «відношення між компонентами з погляду живих синтаксичних зв'язків є немотивованими, тобто не спираються на чинні в мові синтаксичні правила» [Русская грамматика 1980: 85]. Саме тому вони кваліфікуються як виняток з правил [Иомдин 2003: 216]. Унаслідок цього проблематичним у фразеологізованих моделях є розмежування головних і другорядних членів речення, визначення мінімальної структурної схеми і под. Покажемо це на прикладі моделі *Чим не N₁*, пор.: *Мабуть, на прихід весни, як і на прихід кохання, людина може чекати вічно. Нарешті! Зелененькі листочки на кущах бузку та на вербі, білі пуп'янки на абрикосах й персиках, свіжо висаджені квіти на клумбах... Перша зелень така бліда й несмілива, що проймає за неї страх: а раптом мороз? Але не треба про погане, адже є стільки приводів для радості. Прогулявся весняний вітер по калюжах і до вечора все підсохло — чим не радість? Відчувати зранку в себе на спині промені сонця, які вже й світять, і гріють, — прекрасно! Подивитися з вікна на те, як в озері відбивається сонячне проміння — просто чудово! Поспостерігати як тішитися теплу малеча, коти й собаки на вулиці — одна насолода! Та й навіть взути нові туфлі й прогулятися в них, теж — ново, свіжо й ... радісно (Миколюк Оксана. Весна — привід для радості // День. — 11.04.2008 (№ 67)); От подруга — Софія Кушнір чим не красуня? (Михайло Стельмах. Велика рідня); Німий фільм — штука надзвичайно дзвінка, як рукавична лялька-Петрушка на руці в скомороха. Старюча Кокотка, Зрадлива Кохана, Диявол, Євреї, Хитрун, який не одного пана обдурив... — чим не ляльковий театр? Ось хіба що замість професійних скоморохів у німому фільмі руками рухають тапери. У них і сіль, і смак, і саунд (Дьячкова Олена. Акорд у діафрагму // Дзеркало тижня. — 24-30.11.2001 (№ 46 (370))); Упевненість — чим не європейська риса? (Геннадій Дяченко. «Європейський страховий альянс»: вітчизняне вікно у страхову Європу? // Дзеркало тижня. — 2-8.03.2002 (№ 8 (383))).*

Підкреслимо, що йдеться не стільки про порушення правил взагалі, скільки про обмеженість їхньої дії, оскільки у змінній частині таких речень можливими і регулярними є поширення, які цілком підпорядковані чинним синтаксичним закономірностям і процесам (докладніше про це див.: [Ситар 2011]): *Та чи не найбільший попит мала “халтура” — невеличкі недорогі глиняні дзвіночки, виліплені у формі котів, мишей, баранців, жуків, а також декоративні віники з тинами, козаками та пирогами, які, на думку продавців, символізують злагоду і любов у сім'ї. Чим не подарунок теши?* (Наталка Пелих. На Андріївському узвозі знайшлося місце і для справжніх витворів мистецтва // Хрещатик. — 28.05.2002 (№ 75 (2086))); *Чим не щастя для сина моїх батьків любити дівчинку, яка не має рідні і яка ні собі, ні кому іншому не морочить голови своїми предками!* (Чарльз Діккенс. Великі сподівання).

Фразеологізовані речення є нерівнорядними за цілою низкою критеріїв. Передусім це стосується різного ступеня фразеологізації і характеру порушення сучасних синтаксичних норм, на що звернула увагу Н.Ю. Шведова, виділивши три типи фразеологізованих речень залежно від характеру постійних компонентів та їх відношення до змінної частини речення (докладніше про це див.: [Шведова 1958]).

На матеріалі української мови цю тезу поглибила М.І. Личук [Личук 2001]. Дослідниця розмежувала три групи фразеологізованих синтаксичних одиниць за ступенем злитості компонентів та роллю постійного компонента: 1) речення закритої структури, що мають повторювані компоненти, фіксований порядок слів; вони є “закриті для розширення та змін своєї структури” [Личук 2001: 8]: *Тасмниця з тасмниць* (Олесь Гончар); 2) напівфразеологізовані речення — це синтаксично нечленовані речення часткового ступеня фразеологізації, що мають незмінний та змінний компоненти: *Нема коли журиться* (Ліна Костенко); 3) фразеологізовані речення змішаного типу, у яких постійний компонент передбачає обов'язкову залежну позицію, яку заповнює ціла реченнева структура: — *Дуже хороший і делікатний він чоловік, — похвалила Уляна вчителя. — Делікатний то делікатний, а до самих печінок добирається* (Михайло Стельмах) (з метою коректного відображення поглядів наведено приклади М.І. Личук — Г.С.).

Особливість синтаксичних фразеологізмів, порівняно з традиційними моделями речення, полягає також у тому, що центральними компонентами в них виступають переважно не дієслова, тому і значні напрацювання щодо лексикографічного опису валентно-дистрибутивних параметрів дієслів і відповідно дієслівних моделей речень вимагають переосмислення й адаптації до інших частин мови, що типово є стрижневими компонентами синтаксичних фразеологізмів. З-поміж повнозначних частин мови такими компонентами є переважно займенники й іменники:

На переконання О. Сича, Партія регіонів та її комуністичні й литвинівські сателіти, не маючи довіри прикарпатців, планують брутально, шляхом адміністративного тиску і фальсифікацій, захопити владу в області. «Вважаємо, що, окрім нас, їх нікому спинити, а тому оголошуємо Партію регіонів своїм головним противником й звертаємося до населення краю: «Хто, як не ми! Приєднуйтеся до нас!» — закликає чільник обласної «Свободи» (Галичина. — 16.09.2010);

“... Чуйкевич куди краща людина”.

“Золото — не чоловік!” (Богдан Лепкий. Мазепа).

Центральними компонентами синтаксичних фразеологізмів можуть виступати всі службові частини мови (прийменники, сполучники, частки): *Про що говорили дід і баба за узваром, я не чув. Не до узвару вже мені було і не до розмов. Я тихо поповз у малинову гуцавину, майже аж до гадюк, не знаючи, куди подітися і що робить (Олександр Довженко. Зачарована Десна); ...мені завжди було цікаво і важливо, щоб про мене і мого*

мистецтво дізнавалося ще кілька нових людей. Коли мене почали запрошувати виставлятися у ресторанах, мої клієнти говорили: “Як тобі не соромно! Це нижче твого рівня! А мені здається, якщо це хоча б 25 людей дізнаються про мене, значить, недарма я це все затіяла. Плюс до того, думаю, якщо роботи цікаві, то клієнти і від їжі відірвуться, і голову піднімуть, і на картини подивляться, і оцінять їх (Євгенія Гапчинська: «Люблю працювати на замовлення...» // Високий замок. – 28.01.2010 (№18 (4150))); Позбивались коло ступи. Розглядають. Василь зліз на ступу, почав демонструвати. Заскрипіла... гуп-гуп. Регіт. Оце так машина! (Степан Васильченко. Олив'яний перстень).

Крім цього, у ролі незмінного компонента можуть функціонувати вигуки: *Іммігранти. Переважно це вихідці з Африки, з мусульманських країн. Вони скрізь, їх багато. Вони «кучкються». А де іммігранти, там підвищена антисанітарія і кримінальна обстановка. Ніхто з цим не сперечається. Але... Ох уже це європейське ліберальне “але”... (Архарів Анатолій. Сонцем стомлена країна // Високий замок. – 10.07.2008). Варто наголосити також на тому, що як стрижневі компоненти аналізованих моделей визначають незмінні, “застиглі” словоформи [Величко 1996; Русская грамматика 1980 та ін.].*

Важливим параметром лексикографічного опису синтаксичних фразеологізмів є наявність / відсутність лексичних обмежень на заповнення змінного компонента. Так, модель *Золото – не N₁* характеризується лексичною обмеженістю, оскільки позицію N₁ заповнюють іменники-назви осіб; модель *Чим не N₁* не має лексичних обмежень (див. про це: [Ситар 2011]).

Оскільки синтаксичним фразеологізмом властиве варіювання [Всеволодова, Лим Су 2002], цей аспект також має бути враховано в їхньому лексикографічному описі. Зокрема, модель *Оце N₁* має структурні варіанти *Оце так N₁* і *Оце N₁ так N₁*, напр.: *Оце так подарунок на ювілей!* (Дружбляк Наталя. Десяту дитину – у 50 років // Високий замок. – 08.07.2010); *Оце відповідь, так відповідь. Пан Гарань, мабуть, нервово курить. І за кого ж ви нас маєте, пані Ганно?* (blogs.pravda.com.ua/authors/.../pagecommentslist416230_16/). Крім цього, введення поширювачів у змінну частину речення може реалізовувати різні варіанти розширеної структурної схеми. Наприклад, у межах моделі *Чим не N₁* виділяємо два варіанти розширеної структурної схеми: *Чим не N₁ (Прер) N_{непр}* і *Чим не N₁ Inf* [Ситар 2011], пор.: *Що ж це за “Радіо Алла”? Власник його – та сама Алла, котру в сусідній країні (та й дехто у нас) уже воліли б писати великими літерами, – Алла Пугачова. Тож небезпідставна версія поспіху, з яким “п’ятірка” Нацради через голову це чинного голови оприлюднювала одіозні рішення саме 14 квітня. Адже сама Алла наступного дня відзначала 60-річчя. Чим не подарунок до іменин? (Слово Просвіти. – 30.04.2009); Проте це питання можна поставити і інакше: а, можливо, саме таке становище України і влаштовує Захід? З одного боку, величезний ринок збуту, в тому числі і масовий секонд-хенд, а з іншого — дуже дешева і разом з тим кваліфікована робоча сила — чим не можливість вирішувати свої проблеми за наші рахунок? (Омельчук Дмитро. Шлях до Європи починати з себе // Кримський діалог. – 29.10.2005 (№ 37 (76))).*

Варіювання може стосуватися й семантики синтаксичних фразеологізмів. Так, речення типу *Оце так N₁* залежно від контексту можуть вживатися на позначення позитивної або негативної оцінки мовцем певного явища, пор.: *90 років – оце так ювілей!* (Яремко Іван. Михайло Хусківадзе – ціла епоха у львівському луку // Високий замок. – 10.08.2009 (№140 (4034))) (позитивна оцінка);

Ідуть селом, розглядають, а село старе, бідне, стародавнє. Похилені хатки, ліса трухла, дворики в бур’янах, а по дворах – терниця, сани, мотовило визирає із-під стріхи – все дерев’яне, ветхе... Не село – музей старовини. Хлопцям чогось пригадалися поганські часи, що про них читали в школі. Бракувало тільки посеред села якогось ідолища, хоч, правду кажучи, днище, що стояло коло однієї хати на призьбі, дуже його нагадувало. Все змайстроване абияк і аби з чого, дерев’яне, трухляве. Так, ніби люди жили тут не цілі віки, а тільки оселилися вчора, щоб як-небудь пережити тиждень або два. А ось і кооперативна крамничка, що скидається на курник, замкнена величезним залізним замком. Сільрада хилиться з гори, червона зірочка над дверима, така самотна, мов її буйним вітром занесло з Києва.

– *Оце так село! Куди воно годиться?* – бубонів Вітя. – *Немов тупим ножем усе вистругане. Викупались, розім’ялись. Вернулись до двору. До дверей – замкнуті* (Степан Васильченко. Олив’яний перстень) (негативна оцінка).

Ще одним критерієм аналізу фразеологізованих речень є можливість / неможливість граматичних модифікацій. За цією ознакою синтаксичні фразеологізми поділяються на дві великі групи:

1) моделі речень, що передбачають парадигматичні видозміни (наприклад, оцінні речення, побудовані за моделлю *Оце N₁*, мають чотирикомпонентну парадигму: *Оце свято!*; *Оце свято буде!*; *Оце свято було!*; *Оце свято було б!*: *Щойно одержала черговий номер, в якому прочитала, яка буде ціна на передплату 2010 р. Очам не повірила, перечитала вдруге. Оце так подарунок буде до Нового 2010 року* (Г. Крикличенко. Хіба ж можна знущатися з передплатників! // Сільські вісті. – 28.07.2009 (№ 84 (18370)));

2) моделі речень, що не мають парадигми (зокрема, такими є інфінітивні речення зі значенням необхідності (структурна схема *Як не Inf*): – *Допомогти треба, – неголосно озвався Гордій, спроквола зводячись із саморобного дебелиго, як і вся мебля в цій хаті, ослона. – Як же не допомогти своїй людині! – розгладив п’ятірню скуйовджену чорну чуприну і пригнітив її форменим кашкетом лісника* (Євмен Доломан. Випробування вірності).

Останнім компонентом словникової статті є вказівка на наявність / відсутність образних моделей, що відбивають лексико-семантичне варіювання речень, яке ґрунтується на асоціативно-образній подібності ситуацій дійсності. Поняття образної семантичної моделі речення введено колективом російських дослідників

під керівництвом Л.Г. Бабенко (докладніше про це див. [Русские глагольные предложения 2002: 20-22 і далі]). Здійснений аналіз фактичного матеріалу засвідчив, що образні моделі регулярно реалізуються й серед фразеологізованих речень:

А-а! Лю-лі-лю!
Я дитя своє люблю.
Ой ви, гості з України,
Придивіться ж до дитини —
Чим не сокіл крилатий?
Чим не місяць золотий?
Ясен місяць золотий,
Мій синочок окатий...
А-а! А-а-а!
А... А... А...

(Іван Багряний. Колискова).

Отже, створюваний синтаксичний словник покликаний компактно і доступно подати відомості про семантику, структуру, варіювання й парадигму всього обширу фразеологізованих речень української мови. Моделі речень розташовуватимуться в алфавітному порядку. Атрибуція синтаксичних фразеологізмів включатиме такі компоненти:

1. Структурна схема речення.
2. Типова семантика речення.
3. Приклади.
4. Лексичні обмеження моделі.
5. Тип речення за будовою (просте, складне (з подальшим розмежуванням підтипів)).
6. Тип речення за частиномовним статусом незмінного компонента.
7. Ступінь злитості компонентів.
8. Варіанти структурної схеми речення.
9. Додаткові семантичні відтінки.
10. Вказівка на можливість / неможливість введення поширювачів.
11. Парадигма речення.
12. Образні моделі речень.

Подальший етап дослідження передбачає безпосереднє укладання словникових статей за наведеною структурою, що дасть змогу читачеві створюваного словника отримати повну й систематизовану інформацію про моделі синтаксичних фразеологізмів і в такий спосіб допоможе оволодіти таким важливим національно-специфічним шаром граматики української мови, як синтаксична фразеологія.

Література

Балобанова 2004: Балобанова, Л.А. Семантико-прагматический потенциал синтаксических фразеологизмов и их лексикографическое представление в словаре учебного типа [Текст] : Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Балобанова Любовь Александровна. – М., 2004. – 318 с.

Важнік 2007: Важнік, Сяргей. Спроба тыпалогіі сінтаксічных слоўнікаў славянскіх моў [Тэкст] / Сяргей Важнік // Лінгвістычны студіі: Зб. наук. праць. Выпуск 15 / Укл.: Анатолій Загнітко (наук. ред.) та ін. – Донецьк: ДонНУ, 2007. – С. 228-234. – Бібліогр.: с. 233-234.

Важнік 2008: Важнік, С.А. Кантрастыўны сінтаксіс польскай і беларускай моў: семантыка і дыстрыбуцыя дзяслоўнага прэдыката [Тэкст] / С.А. Важнік. – Мінск: Права і эканоміка, 2008. – 492 с. – Бібліягр.: с. 397-449. – 250 экз. – ISBN 978-985-422-624-2. («Паланістыка / Полоністыка / Polonistyka», серыя «Манаграфіі», т. I).

Важнік 2008а: Важнік, Сяргей. Сінтаксічныя слоўнікі славянскіх моў: да пытання тыпалогіі [Тэкст] / Сяргей Важнік // Wygaz i zdanie w językach słowiańskich. Opis, konfrontacja, przekład. 6 / Pod redakcją Michała Sarnowskiego i Włodzimierza Wysoczańskiego. – CXLVII. – Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2008. – S. 519-529. – Bibliogr.: s. 528-529. – ISBN 978-83-229-2925-4.

Величко 1996: Величко, А.В. Синтаксическая фразеология для русских и иностранцев [Текст] / А.В. Величко : Учебное пособие / МГУ им. М.В. Ломоносова. – М.: Изд-во МГУ, 1996. – 96 с. – Библиогр. в сносках. – 10000 экз. – ISBN 5-89042-011-9.

Всеволодова, Лим Су 2002: Всеволодова, М.В., Лим Су, Ён. Принципы лингвистического описания синтаксических фразеологизмов: На материале синтаксических фразеологизмов со значением оценки [Текст] / М.В. Всеволодова, Ён Лим Су. – М.: МАКС Пресс, 2002. – 164 с. – Библиогр.: с. 157-161. – ISBN 5-317-00395-4.

Дубічинський 2004: Дубічинський, В.В. Українська лексикографія: історія, сучасність та комп'ютерні технології [Текст] / В.В. Дубічинський : Навч. посібник / Національний технічний ун-т "Харківський політехнічний ін-т". – Х. : НТУ "ХПІ", 2004. – 164 с. – Бібліогр.: с. 149-162. – 200 пр. – ISBN 966-593-332-9.

Иомдин 2003: Иомдин, Л.Л. Большие проблемы малого синтаксиса [Текст] / Л.Л. Иомдин // Труды международной конференции по компьютерной лингвистике и интеллектуальным технологиям Диалог'2003. – М.: Наука, 2003. – С. 216–222. – Библиогр.: с. 222.

Личук 2001: Личук, М.І. Ступені фразеологізації речень [Текст] : автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / НАН України; Інститут української мови. – К., 2001. – 16с.

Перебийніс, Сорокін 2009: Перебийніс, В.І., Сорокін, В.М. Традиційна та комп'ютерна лексикографія. Навч. посібник [Текст] / В.І. Перебийніс, В.М. Сорокін. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 218 с. – Бібліогр.: в кінці розділів. – 300 пр. – ISBN 978-966-638-223-1.

Ситар 2011: Ситар, Ганна. Синтаксичні фразеологізми, побудовані за моделлю *Чим не N_i*, в українській мові [Текст] / Ганна Ситар // Лінгвістичні студії : зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т; наук. ред. А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонУ, 2011. – Вип. 22. – С. 208-215. – Бібліогр.: с. 215.

Русская грамматика 1980: Русская грамматика [Текст] : В 2-х т. – Т. 2. Синтаксис / Под ред. Н.Ю. Шведовой. – М.: Наука, 1980. – 709 с. – Библиогр.: с. 657-662. – 25000 экз.

Українська мова 2004: Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О. (співголова), Зяблюк М.П. та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Вид-во "Українська енциклопедія" ім. М.П. Бажана, 2004. – 824 с.: іл. – 5000 пр. – ISBN 966-7492-19-2.

Шведова 1958: Шведова, Н.Ю. О некоторых типах фразеологизированных конструкций в строе русской разговорной речи [Текст] / Н.Ю. Шведова // Вопросы языкознания. – 1958. – № 2. – С. 93-100. – Библиогр. в сносках.

Лексикографічні праці

Апресян, Палл 1982: Апресян, Ю.Д., Палл, Э. Русский глагол – венгерский глагол: Управление и сочетаемость [Текст] / Ю.Д. Апресян, Э. Палл. – Т. 1-2. – Будапешт: Танкёньвкиадо, 1982. – 834с.; 833с.

Золотова 2001: Золотова, Г.А. Синтаксический словарь. Репертуар элементарных единиц русского синтаксиса [Текст] / Г.А. Золотова. – Изд. 2-е, исправленное. – М.: Эдиториал УРСС, 2001. – 440 с. – 2100 экз. – ISBN 5-8360-0291-6.

Интенцијално 1990: Интенцијално-синтаксически речник на македонските глаголи [Текстот]. – Скопје, 1990.

Попова 1987: Попова, М. Кратък валентен речник на глаголите в съвременния български книжовен език [Текст] / М. Попова. – София: Издателство на Българска академия на науките, 1987. – 544 с.

Русские глагольные предложения 2002: Русские глагольные предложения: Экспериментальный синтаксический словарь [Текст] / Под общ. ред. Л.Г. Бабенко. – М.: Флинта: Наука, 2002. – 464 с. – Библиогр.: с. 32-34. – 1000 экз. – ISBN 5-893490374-5 (Флинта); ISBN 5-02-002758-8 (Наука).

Czesko-polski słownik 1994: Czesko-polski słownik walencyjny czasowników [Tekst] / Pod red. D. Rytel-Kuc. – Wrocław etc., 1994.

Kawka 1980: Kawka, Maciej. Słownik syntaktyczno-semantyczny czasowników polskich [Tekst] / Maciej Kawka. – Część I: Czasowniki bezprzedrostkowe. – Kraków, 1980.

Słownik syntaktyczno-generatywny 1980-1993: Słownik syntaktyczno-generatywny czasowników polskich [Tekst] / Pod red. K. Polańskiego. – Т. 1-7. – Wrocław etc., 1980-1993.

Spiwak, Jurkowski 2003: Spiwak, O. Jurkowski, M. Ukrainko-polski słownik syntaktyczny [Tekst] / Orest Spiwak, Marian Jurkowski. – Warszawa: Tyrsa, 2003. – 341 s. – Bibliogr.: s. XXI-XXIII. – ISBN 83-89085-04-6.

Статья продолжает цикл публикаций, посвященный синтаксическим фразеологизмам украинского языка. Освещены проблемы лексикографического представления синтаксических единиц. Рассмотрены теоретические основы создания Словаря синтаксических фразеологизмов украинского языка, предложена структура словарной статьи.

Ключевые слова: лексикография, синтаксис, синтаксический фразеологизм, словарная статья, украинский язык, фразеологизированное предложение.

The article continues the cycle of publications devoted to the syntactic idioms of the Ukrainian language. The problems of syntactic units lexicographical analysis are outlined. Theoretical basis of the Dictionary of syntactic idioms of the Ukrainian language are considered, the structure of dictionary article is offered.

Keywords: lexicography, syntax, syntactic idiom, dictionary article, Ukrainian language, sentence with phraseological structure.

Надійшла до редакції 23 вересня 2010 року.

Філіпповська Олена

ББК Ш12=411.4*468*33*34

УДК 81'373.7

СУЧАСНА ФРАЗЕОЛОГІЯ: ПЕРСОНАЛІЇ (СТРУКТУРА СЛОВНИКОВОЇ СТАТТІ)

У статті опрацьовано структуру словникової статті розділу «Персоналії» для «Словника фразеологічних термінів сучасної української мови», що містить інформацію про провідних вітчизняних фразеологів і ґрунтовний аналіз напрямів їхніх досліджень у фразеології ХХ – початку ХХІ століть. Структуру словникової статті презентовано на прикладі наукової діяльності видатного фразеолога сучасності – Віктора Дмитровича Ужченка.